

# Літаратурная старонка (473)

## Знак эпохі

У Мінску пачаў выходзіць новы літаратурны часопіс „ARCHE”. Грэчаскае слова ўзятае ў заглавак азначае „першапачатак”, „першапрычыну”, „тое, што ляжыць у аснове”. У рэдакцыйнай калегіі чаргуюцца прозвішчы дваццаціпяцігодкаў Валеркі Булгакава, Юрася Бушлякова, Дзяніса Раманюка, Вольгі Караткевіч з саракагадовымі аўтарамі: Уладзімірам Адамчыкам (Адам Глёбус), Генадзем Сагановічам ды вялікім перакладчыцкім аўтарытэтам Васілём Сёмухам. Сярод аўтараў спатыкаем такія прозвішчы як: Вітальд Гамбровіч, Умбэрта Эка, Чарлз Букоўскі, Хорхе Люіс Борхес, Даніла Кіш, Лешак Калакоўскі, Чэслаў Сэнюх, Кшыштаф Чыжэўскі. А побач іх містыфікацыі, пародыі і больш ці менш відавочныя спасылкі на навейшую беларускую літаратуру. Гаворыць галоўны рэдактар часопіса Валерка БУЛГАКАЎ:

— Гэта часопіс інтэграцыі беларускамоўнай Беларусі ў агульнаеўрапейскі кантэкст. Мы робім стаўку на пераклады сусветнай, перш-наперш заходняй класікі на беларускую мову. У нас, у адрозненні ад расіян, украінцаў, палякаў, такога часопіса, які б займаўся перакладамі сучаснай літаратуры, не было. У Беларусі трансляцыя лепшых дасягненняў сусветнай думкі адбываецца праз рускую мову, а беларуская мова, як пасярэднік пры данясенні да чытача гэтых здабыткаў не выкарыстоўвалася.

— *Тэмай першага нумару вы зробілі парнаграфію. Гэта правакацыя?*

— Парнаграфія была намі асэнсавана нетрадыцыйна, не як апісанне нейкіх палавых актаў ці аголенага цела, а хутчэй як сутнасная характарыстыка беларускага інтэлектуальнага ланд-

постмадэрнізму. На Беларусі таксама назіраецца досыць цікавая для Еўропы сітуацыя змяшання розных народаў, эканамічных фармацый. У нас адначасова суіснуюць рэшткі старога і нейкія пачаткі новага, суіснуюць людзі з абсалютна рознымі светапоглядамі, канфесіямі і г.д. Зразумела, гэта немагчыма разглядаць як нейкі постмадэрнізм, але пры ўсім тым, такая тэма ўжо наспела ў беларускім асяродку інтэлектуалаў і апошнія гады вядуцца досыць зацятыя спрэчкі на гэтую тэму. Мы ставілі пэўную адукацыйную мэту — даць нашым чытачам, найперш студэнтам-гуманітарыям, максімум інфармацыі па гэтай тэматыцы. І таксама ўблытаць у яе, увесці ў яе нашы беларускія паралелі.

— *У двух нумарах часопіса, якія выйшлі да гэтай пары, важнае месца займае Лукашэнка.*

**„Лукашэнка” — гэта толькі вяршыня айсбергу, імя якому беларускі народ. Гэты народ дагэтуль не ведае, кім ён ёсць на самай рэчы. Гэты народ жыве застыглым жыццём, аблытаны павучыннем разнастайных навалок, прынесены імперскім геніем.**

(...) **Адпаведнік „кастрата” ў беларускай традыцыі — бязмен. Зыходзячы з яе бяз-мен прачытваецца як „недастаткова мужчынскі”, „які страціў сваё чалавечае аблічча”, „палавіна людскога”. (...) Падобна кастрату, бяз-мен дэманстратыўна адпрэчвае жаноцкасць. Жаноцкасць уяўляе пастаянную пагрозу яго непаўнавартай мужчынскасці. На яе фоне раптоўна можа агаліцца галота бязмена-як-мужчыны, і, што значна больш важна, бязмен можа ўвогуле перастаць існаваць як мужчына.**

(...) **Прымеркаваўшы „лукашэнку” як кастрата, мы тым самым узялі на сябе абавязак пацвердзіць гэта прынамсі спекуляцыйна. Таму мы вылучаем у „лукашэнку”, па-першае, „комплекс кастрацыі — нейтаймаванае жаданне ўступаць у якія-любы сувязі (з Расіяй)” і, па-другое, „драму кастрацыі — немагчымасць выканаць ускладзеную на яго місію”. Кастрат прагне ўсяго, але ў яго выходзіць нішто.**

Валерка БУЛГАКАЎ, Геній Лукашэнка. Дэканструкцыя аднаго міфу, „ARCHE”, н-р 1/1998.

шафту. Адною з найбольш відавочных і вымоўных рысаў беларускага грамадства сёння з’яўляецца яго згальненне, галечка, нечуваная дагэтуль нэндза, якая ахапіла ўсе без вынятку яго пласты. Менавіта парнаграфія паслужыла нейкім зыходным пунктам для нашых разважанняў, для распрацоўкі канцэптуальнага поля першага нумару. У яго аснову быў пакладзены пераклад „Парнаграфія” Вітальда Гамбровіча. „Парнаграфія”, дзе само паняцце парнаграфіі разглядаецца таксама ў досыць нетрадыцыйным спосаб.

— *Другі нумар прысвечаны постмадэрнізму.*

— Зразумела, што Беларусь не стварыла самастойна эстэтыку постмадэрнізму, якая ўзнікла на Захадзе ў постіндустрыяльных грамадствах. Але і ў нас можна сёння ўбачыць нейкія зародкі

— Лукашэнка гэта знак нашай эпохі, увасабленне ананімнай свядомасці беларусаў, нейкага калектыўнага не-свядомага беларускага грамадства. Фактычна, лёс Беларусі быў найбольш непрадказаны і найбольш траўматычны з усіх пятнаццаці былых савецкіх рэспублік. Толькі Беларусь вярнулася на пазіцыі рэсаветызацыі і русіфікацыі. Чаму гэтак здарылася, што было перадумовамі гэтай з’явы? Што чакае нас пасля? Гэтыя пытанні не даюць спакою беларускай інтэлігенцыі, якая не ўступае ў калабарацыю з сённяшнім рэжымам. І зразумела, сам Лукашэнка як нейкі топас, як увасабленне дэструкцыйных ірацыянальных інтэнцый, якія сягаюць нутра нашага беларускага грамадства, не мог быць абыйдзены ўвагаю.

Інтэрв’ю ўзяў Мікола ВАЎРАЊОК

Іаланта КАБЗАР

\* \* \*

Адплыў сон  
Прыплыў боль  
У зморку сцен  
Стомленых тугою  
Прыпынілася маўчанне

Каханы мой  
Ад’ехаў  
За край свету

У абьякавасць

Ірына РАДЗІВАНЮК

\* \* \*

Світанне пачынае дзень  
Бачу вокны будучых свят  
Чую гукі дзіцячых рук

Глянць па-над галавой  
Свет ужо закароткі для ног

Купі ўсмешку і ідзі  
Не затрымайся  
Не аглянйся

Не ўбачыш сябе

Магда ШЫМЧУК

\* \* \*

Адыходзіш.  
Твая смерць  
канчае свет.

Параненыя стопы,  
калі я бегла да цябе.  
Тваё адзенне —  
прамоклае ад слёз.  
І толькі свечы  
пахнуць тваім целам.

Я сказала твайму сыну,  
што ты заснуў...  
Каб ён чакаў  
тыдзень, дзень, гадзіну...

Дай сваім вуснам сказаць  
развітальнае слова  
хоць сабаку і хаце.

Юры БАЕНА

\* \* \*

Адзінокі ў полі  
забыты ўсімі

непарушны  
валун гранітны —

памятае!

Міра ЛУКША

## Аўдосіна неба

— Намалой мне, Федзя, на полапе сонца ды хмаркі, калі ўжо фарбаваць будзеш, — сказала баба Аўдоська. Калісь бяліла бэлыкі глінкай-сінькай перад кожным святам, пэндзлем з мяккае рачное травы. Але пакойны Сідар роўна абіў іх плітай, памалываў васільковай алейнай фарбай, і цяпер ужо клопату няма. Але ж вышывіла ўсё. Маляваць на нава трэба. Groшы Аўдося мела з рэнтты, невялікія, але на такі ремонт хопіць. Ну, які там вялікі ёй трэба, бо ўсё па-скрэбла, памыла, але ж столі сама не памалое, на драбіну ж не палезе! Ну, а каб цікавай было — давай, Федзя, тыя сонца ды воблачкі. Нескладаная ж справа.

— Я маляр пакаёвы, не мастак, — закіпеў гонарам Федзя Барбушын. — Вам яшчэ сонца ды хмары! Яшчэ можа і месяц! Хто то бачыў такое, палацы!

— А што, не зможаш? — здзівілася бабуся. — То ж і дзіця, і тое сонца першае малое, бо бачыць. Ну, пляшку дам.

Міра ЛУКША

\* \* \*

Рэкі выйшлі з берагоў  
Іду па дне чырвонага мора  
Не першы раз не апошні

Імя  
аддзельнае ад мяне  
босае ступае  
руслем старарэчча  
у вільгаці ўсё  
ў чырвонай імгле  
а ўсё ж сухакрылае  
трапечцаца  
у сухім горле-калідоры  
у якім жорстка слову і рэчы

імя з імёнамі  
пераліваецца ў кроплях  
у люстры ракі  
дзе бераг левы — правы  
і крыло адкрылена  
ў бок іншы

Марыя БАЗЫЛЮК

\* \* \*

ля іржышчаў восеньскіх  
каласы прамінання  
дзе неймавернай тугой  
палотны крываўнікаў  
шэпчуць здзіўленне

прагна кранае сэрца  
рабінавая ветразь

і гнуткай дзічкі  
церпкі неспакой  
б’е паклон вятрам  
што як багі  
на п’едэсталах

Барыс РУСКО

## Ля імгнення

Паток імгненняў  
утаймаваць,  
зацугліць пранікальнасць?  
Скажыце, як?  
Дзень уцякае ў ноч,  
а ноч — у дзень,  
кветка — у зерне,  
зерне — у кветку.  
А з майго цела  
беззваротна  
ўцякае час.  
Адно думкі  
і словы  
спыніліся  
разгублена  
на імгненне.